

Aylık Suriye Bülteni – Diplomaside Türk-Suud-Amerikan İşbirliği ve Enerjide Türkiye-Katar-ABD Ortaklığı

Mayıs 2025

Özet

Suriye’de Mayıs ayı içerisinde güvenlik, diplomasi ve ekonomi alanında yaşananlar ülkenin istikrarı, kalkınması ve uluslararası siteme entegrasyonu adına tarihi öneme sahip gelişmeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Suriye güvenlik güçlerinin 5 farklı bölge düzleminde yeniden yapılandırılan iç güvenlik teşkilatlanması, ülke çapında iç güvenliğin ve kamu düzeninin sağlanması adına önemli ve büyük bir adım olmuştur. Diplomatik alanda ise Suriye Devlet Başkanı Şara’nın gerçekleştirdiği Fransa ziyareti, ABD başkanı Trump ile yaptığı ikili görüşme ve Antalya’da düzenlenen NATO Dışişleri Bakanları zirvesine katılan heyetin kurduğu diplomatik temaslar tarihi birer nitelik taşımıştır. Bu süreçte en dikkat çekici gelişme ise Türkiye ve Suudi Arabistan’ın çabaları sonucunda gerçekleşen Şara ve Trump arasındaki görüşme olmuştur. Bu görüşme kapsamında ABD’nin, Suriye’ye yönelik yaptırımları kaldırması öne çıkmıştır. Mayıs ayında Suriye ekonomi gündeminin de en önemli başlığı yaptırımların kaldırılması olmuştur. Çin ile gerçekleştirilen ikili işbirliği ve ticari anlaşmalar ile Türkiye ile enerji alanında imzalanan anlaşmalar öne çıkmıştır. Son olarak Suriye ile Türkiye, Katar ve ABD ortaklığında Suriye’nin elektrik üretim altyapısı için yapılan 7 milyar dolarlık anlaşma, devrimden sonra Suriye’ye yönelik en büyük yatırım hamlesi olmuştur.

Güvenlikten İstikrara

Suriye’de Mayıs ayı içerisinde ülkenin güvenlik yapısı açısından atılan adımlar, istikrar çabalarını azami düzeyde destekleyen ve katkı sunan hamleler olmuştur. Özellikle devrimin ardından gündeme gelen en önemli konulardan biri de silahlı grupların merkezî otoriteye bağlanması ve savunma bakanlığına entegre edilmesi olmuştur. Ülke çapında iç güvenliğin ve kamu düzeninin mutlak şekilde tesis edilebilmesi adına yeni bir yapılanmanın inşası bu ay içerisinde ön plana çıkan en önemli gündem maddeleri olmuştur. Bu bağlamda Suriye Savunma Bakanlığından yapılan açıklamada; Suriye Devrimi’nin ardından tüm askerî grupların tek bir kurumsal yapıya entegre edildiği ve bu sürecin fiili olarak çok kısa bir sürede tamamlanacağı bildirilmiştir.

Bununla birlikte kısa bir süre önce ciddi bir gerilime ve provokasyona sahne olan Süveyda bölgesindeki son gelişmeler de bu adımı desteklemiştir. Süveyda Valisi Mustafa El-Bakur tarafından yapılan açıklamada, Suriye’nin güneyindeki Dürzi Şeyh el Akıl’lar ile yapılan anlaşmanın uygulanmaya başlandığını duyurulmuştur. Özellikle Şam banliyösündeki Ceremana ve Sahnaya bölgelerindeki gerilimin azaltılması ve istikrarsızlığın engellenmesini öngören anlaşma kapsamında, bölgedeki silahlı grupların silahlarının teslim alındığı da bildirilmiştir.

Diğer yandan ülke çapında, iç güvenlik yapısının yeniden dizayn edilmesi ve şekillendirilmesi de bu bağlamda dikkat çeken bir diğer gelişme olmuştur. Suriye Savunma Bakanlığı tarafından, ülkedeki iç güvenlik yapılanmasının 5 ana bölge düzleminde yeniden şekillendirildiği duyurulmuştur. Suudi Arabistan, Türkiye ve Katar iç güvenlik modellerinden referans alınarak oluşturulan söz konusu bu yeni yapıda 5 ana güvenlik bölgesi şu şekilde belirlenmiştir: **Doğu Bölgesi:** Haseke, Rakka, Deyrizor **Kuzey Bölgesi:** Halep, İdlib **Kıyı Bölgesi:** Lazkiye, Tartus **Merkez Bölgesi:** Humus, Hama **Güney Bölgesi:** Şam, Dera, Süveyda ve Kuneytra. Savunma bakanlığı söz konusu yeniden dizaynın, Suriye'deki iç güvenlik faaliyetlerinin ve operasyonlarının daha hızlı, proaktif ve işlevsel bir şekilde gerçekleştirilebilmesini amaçladığını ifade etmiştir.

Bununla birlikte güvenlik ve istikrar denklemi çerçevesinde, SDG'nin yarattığı belirsizlikler mevcudiyetini korumaktadır. Suriye Dışişleri Bakanı Esad El-Şeybani ve Devlet Başkanı Ahmed El-Şara'nın, yeni yönetim ile kuzeydoğudaki SDG arasında imzalanan anlaşmanın uygulanmasının ertelenmesine yönelik uyarısı, ülkenin iç istikrarında hala çözülmesi gereken sorunların varlığını göstermektedir. Bu durum Suriye'de, SDG tarafından ortaya konan belirsiz tutumun, genel olarak ülkenin güvenlik ve istikrarı bağlamında ortaya çıkardığı soruna işaret etmektedir. SDG ve merkezî yönetim arasındaki temaslar sürerken söz konusu sorunun ivedilikle çözüme kavuşturulması en önemli beklentiler arasındadır.

Söz konusu bu güvenlik tablosu, birtakım sorunlara rağmen Suriye'de güvenlik ve istikrar bağlamında ulaşılan düzeyin somut yansımalarını da ortaya koymaktadır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği verilerine göre, Esed rejiminin düşüşünden bu yana ülkeye geri dönen mülteci sayısının yarım milyonu geçmesi, Suriye'deki güvenlik ve istikrara yönelik güven düzeyini göstermektedir.

Diplomasi ve Küresel Sisteme Entegrasyon

Mayıs ayında Suriye'de diplomatik alanda yaşanan gelişmeler, Suriye'nin uluslararası sistemle yeniden bütünleşme sürecinin hız kazandığını göstermiştir. Bu ayda Suriyeli yetkililerin ve heyetlerin gerçekleştirdiği diplomatik temaslar, küresel aktörlerle doğrudan ilişki geliştirmek adına son derece önemli zeminler yaratmıştır. Bu süreçte en dikkat çekici gelişme, yeni Devlet Başkanı Şara'nın ABD Başkanı Donald Trump ile Suudi Arabistan'da gerçekleştirdiği görüşme olmuştur. Bu görüşme, Suriye devriminin ardından her iki ülke yetkilileri arasındaki en yüksek düzeyli temas olması bakımından tarihi önem taşımaktadır.

Görüşmede Trump'ın, Suriye'ye yönelik yaptırımların kaldırılmasına ilişkin açıklaması, bunun akabinde ABD Dışişleri Bakanı Marco Rubio'nun yaptırımlara ilişkin ilk muafiyetlerin verileceğini dile getirmesi ve ABD'nin Suriye Özel Temsilcisi Thomas Barrack'ın Suriye'yi ziyaret ederek Devlet Başkanı Şara ile görüşmesi, Washington'un Suriye politikasındaki değişimin pratik boyutlarını ortaya koymuştur. Bununla birlikte ABD'nin, Suriye'nin kuzeydoğusundaki güç ve üslerini yeniden konuşlandırma ve Deyrizor kırsalından tamamen çekilme planları, Washington'un Suriye stratejisindeki köklü değişimi işaret etmektedir. Bu

durum, ABD'nin yeni Suriye yönetimiyle ilişkilerini azami düzeyde iyileştirmeye yöneldiğine işaret etmektedir.

Diğer yandan Avrupa Birliği Dış İlişkiler Yüksek Temsilcisi Kaya Kallas'ın, Suriye'ye yönelik yaptırımların hafifletilmesini amaçlayan yeni program önerisi, Batı'nın Suriye'ye yaklaşımındaki koordineli değişimi ortaya koymuştur. Bu öneri, savunma ve içişleri bakanlıkları da dahil olmak üzere Suriye hükümet bakanlıklarına yeniden yapılanma, kapasite geliştirme, terörle mücadele ve göç konularında finansman sağlanmasını içermesi bakımından oldukça kapsamlı bir çerçeve sunmuştur. AB'nin bu yaklaşımı, Suriye'nin demokratik kurumlarının güçlendirilmesi ve hukuk devleti ilkelerinin yerleştirilmesi hedefine katkı olarak yorumlanmıştır. Avrupa ülkeleri ile temas bağlamında ise Devlet Başkanı Şara'nın Fransa ziyareti de bir ilk olarak dikkat çekmiştir. Fransa'nın başkenti Paris'e giderek Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron ile bir araya gelen Şara, Suriye'nin uluslararası sisteme tam entegrasyonu adına önemli bir adım atmıştır.

Son olarak Antalya'da düzenlenen NATO Dışişleri Bakanları zirvesinde gerçekleşen Türkiye-Suriye-ABD üçlü görüşmesi, Suriye'nin uluslararası sisteme entegrasyonundaki çok taraflı diplomatik yaklaşımın bir göstergesi olmuştur. Bu görüşme, özellikle Türkiye'nin Suriye'nin yeniden yapılanma sürecindeki anahtar rolünü ortaya koymuştur. Türkiye'nin NATO üyesi olması ve Suriye ile yakın ilişkilere sahip olması Ankara'yı, Suriye'nin Batı ile bütünleşmesinde kritik bir köprü konumuna yerleştirdiğini bir kez daha göstermiştir.

Yaptırımlardan Yapılanmaya

Suriye'de mayıs ayı içerisinde ekonomi alanında yaşanan en önemli gelişme, ABD'nin Suriye'ye uygulanan yaptırımları kaldırma kararı olmuştur. ABD Hazine Bakanlığının bu konuda Dışişleri Bakanlığı ve Ulusal Güvenlik Konseyi ile koordineli çalıştığını açıklaması, bu adımın stratejik bir karar olduğunu göstermektedir. Yaptırımların kaldırılmasının, Suriye'nin yeniden inşasını desteklemek ve ülkede istikrarı sağlamak amacıyla yapıldığı belirtilmiştir.

Bu karar, özellikle bankacılık sektörü ve uluslararası ticaret açısından kritik önem taşımıştır. Yaptırımlar döneminde Suriye'nin küresel finansal sistemden neredeyse tamamen izole olması, ülke ekonomisinin çöküşünde temel faktörlerden biri olmuştur. Bu nedenle söz konusu kısıtlamaların kaldırılması ile birlikte, uluslararası yatırımcıların ve şirketlerin Suriye pazarına dönüş yapması konusundaki beklentiyi ortaya çıkarmıştır. Bununla birlikte Uluslararası Para Fonu (IMF), ABD ve Avrupa Birliği'nin yaptırımları kaldırma kararının ardından Suriye'ye destek sağlamaya hazır olduğunu açıklaması da bu beklentiyi güçlendirmiştir.

Suriye Ekonomi Bakanı Muhammed Nidal El-Şaar'ın açıklamaları, bu gelişmenin Suriye ekonomisi üzerindeki potansiyel etkilerini ortaya koymuştur. Şaar, yaptırımların kaldırılmasını "önemli bir fırsat" olarak nitelendirmiş ve ekonomik ortamın kademeli olarak iyileşme göstermeye başladığını belirtmiştir. Bu durum, özellikle üretim sektörünün canlanması açısından kritik önem taşımaktadır. Suriye'nin tarihsel olarak güçlü olan tekstil,

gıda işleme ve kimya sektörlerinin yeniden ayağa kalkması, bu alanlarda istihdam yaratılması ve ihracat potansiyelinin artırılması açısından ciddi öneme sahip bir atılımdır.

Diğer yandan Suriye, Mayıs ayı içerisinde diplomatik alanda uluslararası aktörlerle doğrudan ilişkiler geliştirme ve entegrasyon stratejisini Çin ile ekonomik ilişkiler bağlamında da göstermiştir. Bu kapsamda Suriye Enerji Bakanı Muhammed el-Beşir'in, Çin heyetiyle bir dizi yatırım fırsatını değerlendirmek ve iki ülke arasında enerji sektöründe işbirliğini geliştirmek amacıyla görüşmeler gerçekleştirmesi dikkat çekmiştir. Diğer bir gelişme ise Suriye Limanlar Genel Müdürlüğü'nün, Çinli Fidi Contracting şirketi ile Suriye'de bir milyon metrekareyi aşan serbest bölgelere yatırım yapmak üzere stratejik bir mutabakat zaptı imzalandığını duyurması olmuştur. Bu gelişmeler Çin ile ekonomik ilişkilerin seyri, potansiyeli ve geleceği açısından bir görünüm ortaya koymuştur.

Enerji sektöründe yaşanan gelişmeler de büyük öneme sahiptir. Türkiye Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Alparslan Bayraktar'ın, Suriye'ye günde 6 milyon metreküp doğal gaz ihraç etme planlarının olduğunu açıklaması, iki ülke arasındaki ekonomik işbirliğin somut bir göstergesi olmuştur. Bu işbirliği, Suriye'nin enerji ihtiyaçlarının karşılanmasında önemli bir adım olarak değerlendirilmiştir. Aynı zamanda bu anlaşma, Türkiye'nin enerji diplomasisindeki etkinliğini artırırken Suriye'nin elektrik üretim kapasitesini yeniden inşa etmesine de katkı sağlayacak bir gelişme olarak yorumlanmıştır. İlaveten, Suriye-Türkiye Lojistik Şirketinin (STL), Türk Aras Kargo şirketi ile imzaladığı stratejik ortaklık ve işbirliği anlaşması, Suriye'nin dünya ile lojistik bağlantısını güçlendirmeyi hedeflemektedir.

Son olarak Türkiye'den Kalyon ile Cengiz Enerji, Katar'dan UCC ve ABD'den Power International firmalarının yer aldığı uluslararası bir konsorsiyum, Suriye'de toplam 5.000 MW kurulu güce sahip doğalgaz ve güneş enerjisi santralleri inşa etmek için Suriye Enerji Bakanlığı ile anlaşma imzalamıştır. Trayifavi, Zeyzun, Deyrizor ve Maharde'de kurulacak doğalgaz santrallerinin üç yıl, Vedian El-Rabi'de kurulacak güneş santralının ise iki yıl içinde hayata geçmesi planlanmaktadır. Proje tamamlandığında yıllık yaklaşık 35 milyar kWh elektrik üretilerek Suriye'nin enerji ihtiyacının büyük kısmı karşılanacaktır. İmza törenine katılan Suriye Enerji Bakanı, bu anlaşmayı enerji sektöründe bir dönüm noktası olarak değerlendirmiştir. ABD'nin Ankara Büyükelçisi Thomas Barrack da Trump yönetiminin bu konudaki desteğini vurgulamıştır.